

HNB

Makroprudencijalna dijagnostika

drugo tromjesečje 2022.

godina VII · broj 17 · srpanj 2022.

Sadržaj

Uvodne napomene	4
1. Identifikacija sistemskih rizika	4
2. Potencijalni okidači za materijalizaciju rizika	8
3. Recentne makrobonitetne aktivnosti	10
3.1. Stopa protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala ostaje 0,5%	10
3.2. Postupanje po preporukama Europskog odbora za sistemske rizike	11
3.3. Provođenje makrobonitetne politike u drugim zemljama Europskoga gospodarskog prostora.	13
Pojmovnik	20
Popis kratica	21
Dvoslovne oznake za zemlje	22

IZDAVAČ

Hrvatska narodna banka
Trg hrvatskih velikana 3, 10000 Zagreb
Telefon centrale: 01/4564-555, telefon: 01/4565-006, telefaks:
01/4564-687

www.hnb.hr

Molimo korisnike ove publikacije da pri korištenju podataka obvezno navedu izvor.

ISSN 2459-8704

Uvodne napomene

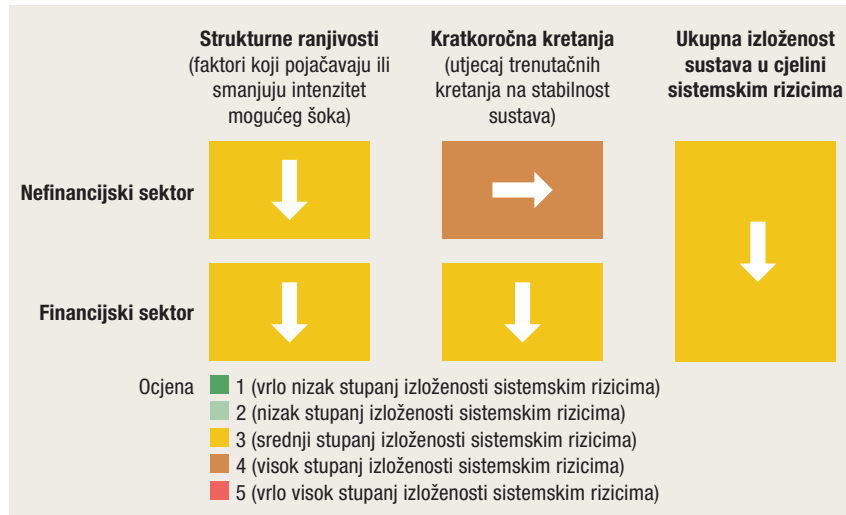
Makroprudencijalni dijagnostički proces sastoji se od ocjenjivanja makroekonomskih i financijskih odnosa i kretanja koji mogu rezultirati narušavanjem financijske stabilnosti. Pritom se pojedinačni signali koji upozoravaju na povećan stupanj rizika detektiraju na temelju kalibracija statističkim metodama, regulatornih standarda ili stručnih procjena. Oni se sintetički prikazuju u mapi rizika, a indiciraju razinu i dinamiku ranjivosti te tako olakšavaju postupak identifikacije sistemskog rizika, što podrazumijeva određivanje njegove prirode (strukturna ili ciklička), lokacije (segment sustava u kojem se razvija) i izvora (primjerice, odražava li više poremećaje na strani ponude ili na strani potražnje). S obzirom na tu dijagnostiku, optimizira se instrumentarij i kalibrira intenzitet mjera koje bi trebale najučinkovitije djelovati na rizik, reducirati regulatorni rizik, uključujući mogućnost nepoduzimanja aktivnosti, te minimizirati potencijalna negativna prelijevanja na druge sektore kao i neočekivane prekogranične učinke. Osim toga, na taj se način tržišni sudionici informiraju o identificiranim ranjivostima i rizicima koji bi se mogli materijalizirati i ugroziti financijsku stabilnost.

---

1. Identifikacija sistemskih rizika

Povišena inflacija, usporavanje globalnoga gospodarskog rasta te rast cijena energenata i sirovina u prisustvu zastoja dobavnih lanaca zadržali su kratkoročne rizike nefinancijskog sektora na visokoj razini. Pritom, nastavak rata u Ukrajini, na koji je EU odgovorila sankcijama na uvoz iz Rusije, dovodi do dodatnih poteškoća u gospodarskim odnosima s Rusijom, što izravno povećava cijene ključnih energenata i sirovina te smanjuje inozemnu potražnju za europskim dobrima i uslugama. Nadalje, provođenje politike “nulte stope” tolerancije na koronavirus, uz dodatne strukturne poteškoće, usporava gospodarski rast u Kini te dodatno stavlja pritisak na lance dobave. Stoga, iako je domaći gospodarski rast u prvom tromjesečju 2022. bio relativno snažan pod utjecajem oporavka uslužnih djelatnosti od pandemije, negativni rizici u nefinancijskom sektoru i u nadolazećem bi razdoblju mogli ostati naglašenima. Nasuprot rizicima iz makroekonomskog okruženja, zbog oporavka profitabilnosti, nižeg udjela neprihodonosnih kredita te zaustavljanja odljeva depozita kod pojedinih

Slika 1. Mapa rizika, drugo tromjesečje 2022.

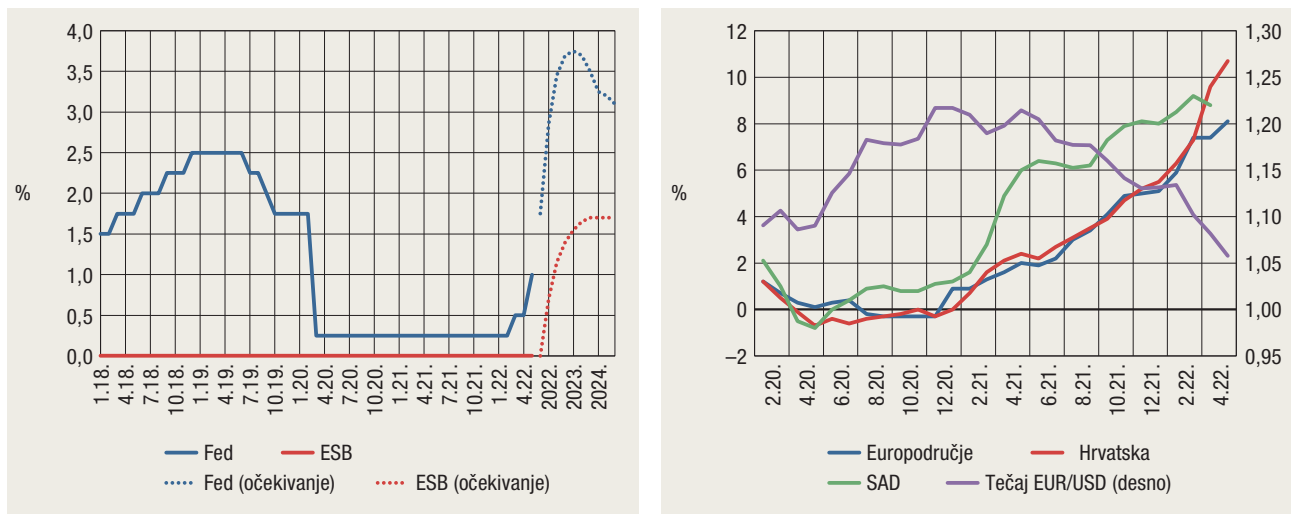

Napomena: Strelice označuju promjene u odnosu na Mapu rizika za prvo tromjesečje 2022., objavljenu u Financijskoj stabilnosti, br. 23.
Izvor: HNB

kreditnih institucija izloženih Rusiji, kratkoročni rizici u financijskom sektoru blago su pali (Slika 1.). Smanjenju strukturnih ranjivosti pridonosi i očekivani gotovo pa nestanak valutnog rizika za domaće gospodarstvo i financijski sustav u svjetlu srpanjske odluke Vijeća EU-a o uvođenju eura u Hrvatskoj od 1. siječnja 2023. Stoga se i ukupna izloženost sustava sistemskim rizicima blago smanjila.

Središnje banke najvećih gospodarskih područja počele su mijenjati smjer monetarne politike pod utjecajem rastuće inflacije (Slika 2.). Uz SAD, sa stezanjem monetarne politike već su ranije započele pojedine središnje banke u Europi, dok je ESB, nakon smanjivanja obujma, a onda i potpunog prestanka neto otkupa vrijednosnih papira, najavio podizanje ključnih kamatnih stopa za 0,25 p. b. u srpnju 2022. te

Slika 2. Referentne kamatne stope središnjih banaka (lijevi panel) i kretanje inflacije u europodručju, SAD-u i Hrvatskoj (desni panel)

Napomena: Očekivanja su izražena na dan 8. srpnja 2022.
Izvori: Bloomberg; Eurostat

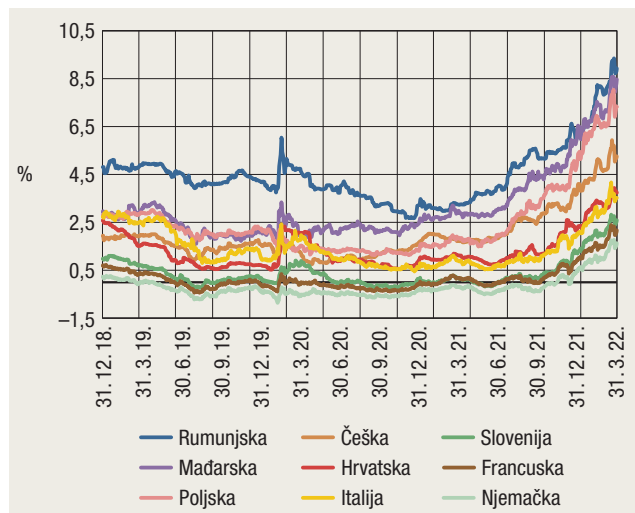
dotatno, izvjesnije i snažnije povećanje u rujnu. Pritom, zbog ranijega i bržeg rasta kamatnih stopa u SAD-u u odnosu na ostale visokorazvijene zemlje, ali i percepcije američkog dolara kao valute “sigurnog utočišta”, dolar jača u odnosu na euro i ostale valute.

Promjena smjera monetarne politike središnjih banaka najvećih gospodarskih područja na početku 2022. potakla je pooštavanje globalnih uvjeta financiranja, koji su zasad najvidljiviji u porastu troškova zaduživanja države, i za Hrvatsku i za većinu razvijenih zemalja (Slika 3.). Najveći rast prinosa na državne obveznice zabilježen je za zemlje izvan europodručja koje su snažno podizale ključne kamatne stope. Relativno dugo prosječno dospelje javnog duga i još uvijek razmjerno visoki troškovi financiranja za dio postojećih obveza ublažavaju učinak rasta prinosa na prosječan trošak financiranja za Hrvatsku. Nadalje, napredak u procesu uvođenja eura kao službene valute u RH već je djelomično apsorbiran u trošku zaduživanja, a nakon okončanja procesa mogu se očekivati dodatni povoljni učinci koji će ublažavati eventualne dodatne pritiske na porast prinosa u uvjetima pooštavanja monetarne politike.

Raste neizvjesnost na globalnim financijskim tržištima. Nakon preokreta uzlaznih trendova na tržištima kapitala početkom godine, u drugom tromjesečju 2022. nastavlja se postupni pad vrijednosti glavnih svjetskih dioničkih indeksa uz rast kolebljivosti, koja je i nadalje manje izražena nego na početku pandemije COVID-a. U istom se razdoblju nastavio i snažan pad na tržištu kriptovaluta, čija se vrijednost u odnosu na vrhunac dosegnut potkraj protekle godine smanjila za više od 65%. Pritom bi nastavak pooštavanja monetarne politike središnjih banaka mogao jačati pritiske na dodatno smanjenje cijena financijske imovine na svjetskim tržištima kapitala, a izražena neizvjesnost u smislu gospodarskih izgleda i inflacije dodatno pothranjivati kolebljivost.

Realni dohodci kućanstava nastavljaju opadati, dok je potrošnja stabilna, a štednja usporena. U usporedbi s istim razdobljem prethodne godine, prosječne realne neto plaće zaposlenih u pravnim osobama u svibnju bile su niže za 3,3%, što unatoč rastu zaposlenosti dovodi do blagog pada ukupne mase plaća (Slika 4.). Trošenje uštedevine akumulirane tijekom pandemije omogućilo je rast potrošnje kućanstava, unatoč padu dohodaka i pogoršanju pouzdanja potrošača. Kamatne stope na kredite kućanstvima i nadalje padaju, iako slabijim intenzitetom nego prethodnih godina, a pad se zaustavio i u segmentu gotovinskih kredita. No, kod postojećih kredita vezanih uz EURIBOR već su vidljivi učinci pooštavanja uvjeta financiranja, što bi se postupno i s vremenskim odmakom moglo odraziti i na ostale kredite uz promjenjivu kamatnu stopu. Pad realnih dohodaka i očekivani rast troškova financiranja jačaju rizike za uredno otplaćivanje duga u nadolazećem razdoblju.

Slika 3. Prinosi na desetogodišnje državne obveznice

Slika 4. Pokazatelji dohotka, potrošnje i štednje kućanstava

Napomena: Prikazani podaci na Slici 4. sezonski su i kalendarski prilagođeni. Masa realnih neto plaća procijenjena je kao umnožak prosječne realne neto plaće u pravnim osobama te broja osiguranika prijavljenih u HZMO-u. Štednja je izračunata kao razlika tromjesečne vrijednosti raspoloživog dohotka procijenjene primjenom Chow-Lin metode i serije naknada zaposlenicima te bruto operativnog viška i mješovitog dohotka kao indikatora i konačne potrošnje kućanstava. Stopa štednje relativizirana je raspoloživim dohotkom kućanstava i ne uključuje prilagodbe za promjene u mirovinskim pravima. Izvori: Bloomberg; DZS; Eurostat; HZMO; izračun HNB-a

Iako se nastavlja zamah na tržištu stambenih nekretnina, očekivano pooštavanje uvjeta financiranja moglo bi djelomice utjecati na slabljenje aktivnosti na tržištu. U prvom tromjesečju 2022. godine godišnji porast cijena nekretnina ubrzao se na 13,5%, u odnosu na porast od 7,3% u 2021. godini. Pritom, nastavak jačanja inozemne potražnje kao i novi krug zahtjeva za subvencioniranje stambenih kredita tijekom ožujka i travnja¹ te ubrzanje inflacije dodatno potiču ulaganje u nekretnine i podupiru potražnju na tržištu nekretnina. Pod utjecajem početka provedbe novoga kruga subvencioniranja, u svibnju su snažno porasli realizirani stambeni krediti, pa se godišnja stopa njihova rasta ubrzala s 8,1% u travnju na 9,5% u lipnju. Rast cijena stambenih nekretnina u proteklom razdoblju uz ograničenu ponudu sve više potiče i ubrzavanje rasta troškova gradnje. Međutim, neizvjesni gospodarski izgledi, kao i stroži uvjeti financiranja uz moguć porast tereta otplaćivanja duga kućanstava, jačaju rizik preokreta na tržištu nekretnina.

Unatoč poremećajima u globalnim dobavnim lancima te nastavku rasta cijena energenata, ostalih sirovina i potrošnog materijala, domaća poduzeća nastavljaju ostvarivati dobre poslovne rezultate. Najnoviji financijski podaci upućuju na oporavak prihoda nefinancijskih poduzeća u 2021. kao i daljnji rast prihoda u prvom polugodištu 2022., osobito kod uslužnih djelatnosti. Snažno se ubrzao i rast ukupnih kredita poduzećima, koji su u svibnju porasli za 11,4% na godišnjoj razini. To je osobito izraženo u prerađivačkoj industriji i energetici, gdje poduzeća imaju potrebu za dodatnim financiranjem pri ulaganjima u obrtna

¹ Prema navodima Agencije za pravni promet i posredovanje nekretninama dosad je odobreno 5518 zahtjeva, što je oko 20% više nego u prethodnom krugu.

sredstva. Iako su uvjeti financiranja za poduzeća i nadalje vrlo povoljni, nastavak normalizacije monetarne politike središnjih banaka mogao bi u nadolazećem razdoblju povećati njihov trošak financiranja.

Visoka kapitaliziranost i likvidnost banaka na početku 2022.

pridonose financijskoj stabilnosti, a očekivani porast kamatnih stopa mogao bi povećati kamatne prihode banaka.

Stopa ukupnoga kapitala u prvom tromjesečju 2022., u usporedbi s revidiranim podacima krajem prošle godine, blago je pala te iznosi 25,6%. Visoka razina stope ukupnoga kapitala ponajviše je rezultat smanjenja pondera rizika ulaganjem u likvidnu imovinu te nižih rezervacija zbog povećanja kvalitete imovine, kao i relativno niskih isplata dividendi nakon isteka ograničenja isplata u rujnu prošle godine. Financijski rezultati banaka nastavili su se poboljšavati na početku ove godine, a pokazatelji likvidnosne pokrivenosti i udjela stabilnih izvora financiranja, unatoč privremenim odljevima tijekom ožujka iz pojedinih banaka, bili su stabilni i iznad propisanih zahtjeva. Normalizacija monetarne politike ESB-a mogla bi potaknuti postupno povećavanje kamatnih prihoda banaka, no uz istodobno povećanje kamatnog rizika za poduzeća i stanovništvo, odnosno kamatno induciranoga kreditnog rizika za banke. Također, uvođenje eura, koje će uz gubitak velikog dijela mjenjačkih prihoda imati i kratkoročne administrativne i operativne troškove, početkom sljedeće godine gotovo će u potpunosti eliminirati sistemske rizike banaka koji proizlaze iz valutnoga i valutno induciranoga kreditnog rizika.

---

2. Potencijalni okidači za materijalizaciju rizika

Produljivanje rata u Ukrajini zajedno sa sankcijama koje pogađaju trgovinske tokove ključnih energenata kao i pandemijskim zatvaranjem u Kini moglo bi pogoršati poremećaje u lancima opskrbe sirovinama, poluproizvodima i gotovim proizvodima.

Posljedični rast cijena, posebice energenata, mogao bi dodatno opteretiti gospodarstvo. Pritom, eventualno zadržavanje inflacije na povišenoj razini moglo bi stvoriti dodatni pritisak prilagodbe izdataka kućanstava kao i investicija sektora nefinancijskih poduzeća.

Eventualno zadržavanje inflacije na povišenoj razini moglo bi potaknuti središnje banke na brže i snažnije pooštavanje monetarne politike, što bi i globalne uvjete financiranja učinilo strožima. ESB trenutno najavljuje postupno povećavanje ključnih

kamatnih stopa. No, neizvjesnost u smislu perzistentnosti inflacije prenosi se i na buduću putanju monetarne politike. Brže zatezanje monetarne politike u slučaju ustrajnijih inflacijskih pritisaka prenijelo bi se na strože uvjete financiranja te bi ograničilo pristup kreditima za gospodarstvo, s nepovoljnim učincima na sposobnost otplata duga. Učinci pooštavanja monetarne politike ograničeni su relativno niskom ukupnom zaduženošću nefinancijskog sektora i sve većom zastupljenošću fiksnih kamatnih stopa. No, u takvom bi se scenariju snažnijeg podizanja kamatnih stopa ranjivima mogao pokazati dio dužnika s varijabilnim kamatnim stopama.

Rast troškova energenata i sirovina u takvom nepovoljnom scenariju mogao bi dijelu poduzeća otežati poslovanje. Učinak rasta troškova na poslovanje poduzeća ovisit će o njihovoj sposobnosti prevladavanja viših troškova na cijene vlastitih proizvoda i usluga. Povišena kolebljivost cijena inputa mogla bi uzrokovati gubitke kod onih poduzeća koja neće moći uskladiti prodajne cijene. S druge strane, jačanje inflacijskih očekivanja moglo bi potaknuti na povećanje cijena i ona poduzeća koja se nisu susrela sa znatnijim rastom troškova. U izrazito stresnom scenariju poduzeća bi se mogla suočiti i s nestašicom određenih inputa, ali i smanjenom međunarodnom potražnjom, zbog pogoršanja globalnih gospodarskih izgleda. Naposljetku, inflacija nepovoljno utječe na raspoloživi dohodak i potrošnju, što bi uz slabiju inozemnu potražnju moglo zamjetno usporiti domaću gospodarsku aktivnost.

Fiskalni su se pokazatelji znatno poboljšali tijekom 2021. godine pod utjecajem gospodarskog oporavka i isteka izvanrednih pandemijskih potpora, no učinci poremećaja u makroekonomskom i geopolitičkom okružju mogli bi se nepovoljno odraziti na njihovo buduće kretanje. Jačanje inflacije i rast cijena energenata u kratkom roku automatski povećavaju prihode države od poreza i trošarina. Isto tako, snažniji nominalni rast BDP-a smanjuje omjer javnog duga i BDP-a. No, porast razine cijena stvara pritiske i na rashodnu stranu proračuna. Tako, poskupljuju roba i usluge koje država nabavlja, a jačaju pritisci i na povećanje plaća u javnom sektoru. Također, s obzirom na strukturu poskupljenja, koja su najveća u segmentu prehrane i energenata, stvara se potreba za usmjeravanjem fiskalnih potpora prema najugroženijim kućanstvima i poduzećima. Trošak zaduživanja države raste, pri čemu bi kretanje troška zaduživanja za zemlje s visokom razinom javnog duga poput Hrvatske moglo biti osobito osjetljivo. Rast troška zaduživanja za državu može se nepovoljno odraziti i na bankovni sustav te dodatno povećati sklonost banaka da kreditiraju državu, čime bi se dodatno ojačala već izrazito visoka međupovezanost bankarskog sektora i države. Dodatno, trenutno prisutne geopolitičke neizvjesnosti i rat u Ukrajini mogli bi kreirati dodatne troškove za državni proračun, u obliku većih troškova za programe supstitucije izvora energije, rasta troškova

zbrinjavanja izbjeglica te eventualnih dodatnih ulaganja u povećanje obrambene sposobnosti Republike Hrvatske.

Okružje povišene inflacije, neizvjesni izgledi za globalno gospodarstvo i rast kamatnih stopa jačaju rizike za preokret na tržištu nekretnina. Povišena inflacija i rast troškova gradnje mogli bi i nadalje podupirati rast cijena nekretnina. S druge strane, porast kamatnih stopa mogao bi smanjiti priuštivost stambenih nekretnina kao i investicijsku potražnju za njima, što bi nepovoljno djelovalo na tržišnu likvidnost i cijene. Pritom, umjerena izloženost kreditnih institucija tržištu nekretnina u odnosu na regulatorni kapital ublažava sistemske rizike koji proizlaze iz ranjivosti akumuliranih u sektoru nekretnina.

---

3. Recentne makrobonitetne aktivnosti

U drugom tromjesečju 2022. HNB nije mijenjao instrumente makrobonitetne politike s obzirom na to da se ocjenjuje kako su postojeći instrumenti u ovom trenutku odgovarajuća reakcija na utvrđene sistemske rizike i ranjivosti hrvatskoga financijskog sustava. Postupajući po preporukama ESRB-a o uzajamnom priznavanju makrobonitetnih mjera drugih članica Europskoga gospodarskog prostora (EGP), HNB je preispitao relevantne izloženosti hrvatskih kreditnih institucija prema zemljama čije su mjere preporučene za uzajamnu primjenu i utvrdio kako se one nalaze na vrlo niskim razinama. Kao materijalno značajne zemlje za domaći financijski sustav utvrđene su i nadalje Bosna i Hercegovina i Crna Gora. S obzirom na nastavak tendencije jačanja sistemskih rizika i ranjivosti u zemljama članicama EGP-a, vidljivo je dodatno pooštavanje mjera makrobonitetne politike, koje su najvećim dijelom bile usmjerene na rastuće cikličke rizike, osobito rizike povezane s tržištem stambenih nekretnina.

3.1. Stopa protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala ostaje 0,5%

U svjetlu povišenih cikličkih ranjivosti najavljena stopa protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala zadržana je na razini od 0,5%. Redovita tromjesečna analiza razvoja sistemskih rizika, kretanje pokazatelja kreditnoga jaza specifičnog za Republiku Hrvatsku i

kompozitnog indikatora cikličkoga sistemskog rizika upućuju na nastavak uzlazne faze financijskog ciklusa. Temeljni izvori jačanja cikličkih rizika i nadalje su pojačana kreditna aktivnost banaka i rast cijena stambenih nekretnina. Povećana neizvjesnost praćena inflacijskim pritiscima i pooštavanjem uvjeta financiranja, kao i pogoršanjem izgleda za svjetsko gospodarstvo, zasad nisu usporili proces kumuliranja cikličkih rizika. Visina stope protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala određena početkom ove godine na razini od 0,5%, za primjenu od kraja ožujka 2023., stoga se i nadalje ocjenjuje primjerenom te će se nastaviti primjenjivati i u trećem tromjesečju 2023. HNB će kao nadležno makrobonitetno tijelo kontinuirano pratiti evoluciju cikličkih sistemskih rizika te će ovisno o domaćim i globalnim gospodarskim i financijskim kretanjima prilagođavati visinu stope protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala ili djelovati drugim mjerama iz svoje nadležnosti.

3.2. Postupanje po preporukama Europskog odbora za sistemske rizike

ESRB je u prvoj polovini 2022. preporučio uzajamnu primjenu nekoliko novih nacionalnih mjera makrobonitetne politike, koje HNB u ovom trenutku nije propisao jer su predmetne izloženosti domaćih kreditnih institucija trenutno ispod propisanih pragova značajnosti. Riječ je o mjerama čije su uzajamno priznavanje zatražile Nizozemska, Litva i Belgija, na osnovi čega je ESRB proširio popis nacionalnih mjera za koje preporučuje uzajamno priznavanje (tzv. reciprocitet)². Nizozemska središnja banka zatražila je uzajamno priznavanje mjere prema članku 458. Uredbe o kapitalnim zahtjevima³, koja se odnosi na kreditne institucije s odobrenjem za rad u Nizozemskoj, koje primjenjuju pristup zasnovan na internim rejting-sustavima (IRB). Tom se mjerom propisuje minimalni prosječni ponder rizika za izloženosti prema fizičkim osobama osigurane stambenim nekretninama u Nizozemskoj u ovisnosti o omjeru iznosa kredita i vrijednosti nekretnine u zalogu (LTV omjer). Tako se za svaku pojedinu takvu izloženost dodjeljuje ponder rizika od 12% na dio kredita koji ne prelazi 55% tržišne vrijednosti nekretnine koja je predmet zaloga te ponder od 45%, koji se dodjeljuje preostalom dijelu kredita. Minimalan prosječan ponder rizika portfelja računa se kao izloženošću ponderirani prosjek pondera rizika pojedinačnih kredita, a mjera je u Nizozemskoj stupila na snagu 1. siječnja 2022.

- 2 Preporuka (ESRB/2015/2) o procjeni prekograničnih učinaka mjera makrobonitetne politike i o dobrovoljnoj uzajamnosti za mjere makrobonitetne politike.
- 3 Uredba (EU) br. 575/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva i o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012, skraćeno: CRR

Litva i Belgija zatražile su uzajamno priznavanje sektorskoga zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik za izloženosti osigurane stambenim nekretninama. U **Litvi** se stopa zaštitnog sloja za sistemski rizik od 2% primjenjuje na sve izloženosti prema fizičkim osobama koje su rezidenti u Republici Litvi, koje su osigurane stambenim nekretninama. Mjera stupa na snagu 1. srpnja 2022. U **Belgiji** se sektorski zaštitni sloj za strukturni sistemski rizik od 9% primjenjuje na izloženosti fizičkim osobama osigurane stambenim nekretninama u Belgiji za kreditne institucije koje primjenjuju pristup zasnovan na internim rejting-sustavima (IRB). Mjera je u primjeni od 1. svibnja 2022.

Preporuka ESRB-a za sve tri mjere preporučene za uzajamno priznavanje predviđa primjenu praga značajnosti na razini pojedine kreditne institucije. Na temelju načela *de minimis*, tj. primjenom izuzeća koje se odnosi na prag značajnosti, **HNB neće propisati uzajamnu primjenu navedenih makrobonitetnih mjera**. Naime, redovita analiza podataka o hrvatskom bankovnom sustavu pokazala je da na dan 31. 12. 2021. domaće kreditne institucije nisu imale značajnih izloženosti niti u jednoj od ove tri zemlje, a koje bi zahtijevale uzajamno priznavanje navedenih mjera.

HNB je otvorio javno savjetovanje o ukidanju uzajamne primjene belgijske makrobonitetne mjere, čija je primjena istekla u matičnoj zemlji. Stupanjem na snagu sektorskoga zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik u Belgiji zamijenjena je dosadašnja, istekla mjera utemeljena na članku 458. Uredbe o kapitalnim zahtjevima, koja je također bila usmjerena na ranjivosti povezane s tržištem stambenih nekretnina, a odnosila se na dodatne pondere rizika, za hipotekarne kredite dane belgijskim građanima za nekretnine na području Belgije, za IRB kreditne institucije. Ta je mjera bila na snazi od travnja 2018. do travnja 2022. i [uzajamno priznata u RH](#), iako nije bila efektivno u primjeni jer izloženost niti jedne domaće kreditne institucije nije prelazila propisani prag značajnosti. Nakon njezina isteka u Belgiji, HNB je otvorio savjetovanje s javnošću u vezi s ukidanjem odluke⁴ o uzajamnom priznavanju ove mjere, nakon čega će se uzajamna primjena ukinuti.

Preispitivanje izloženosti hrvatskoga bankarskog sektora prema drugim zemljama članicama ESRB-a čije makrobonitetne mjere HNB nije uzajamno priznao, pokazalo je da su predmetne izloženosti ostale izrazito niske, pa nema osnove za njihovo naknadno uzajamno priznavanje. Preispitivanje je provedeno u lipnju, u skladu s obvezom koju je HNB preuzeo pri donošenju odluka o nepriznavanju

4 Odluka o ukidanju Odluke o uzajamnom priznavanju mjere makrobonitetne politike iz Preporuke Europskog odbora za sistemske rizike od 16. srpnja 2018. o izmjeni Preporuke ESRB/2015/2 o procjeni prekograničnih učinaka mjera makrobonitetne politike i o dobrovoljnoj uzajamnosti za mjere makrobonitetne politike (ESRB/2018/5)

uzajamne primjene mjera Francuske, Švedske, Luksemburga i Norveške. HNB će i nadalje u redovitim jednogodišnjim intervalima pratiti razinu izloženosti prema svim zemljama koje su donijele makrobonitetne mjere, a čije je uzajamno priznavanje preporučio ESRB.

Na osnovi analize značajnosti trećih zemalja za bankovni sustav Republike Hrvatske, kao materijalno značajne kao i prethodnih godina izdvajaju se Bosna i Hercegovina i Crna Gora. Analiza je provedena u drugom tromjesečju 2022. u skladu s Preporukom ESRB-a⁵, s ciljem utvrđivanja materijalno značajnih izloženosti domaćih kreditnih institucija u trećim zemljama, te priznavanja ili postavljanja stope protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala na te izloženosti. Nastavno na potvrđeni status Bosne i Hercegovine i Crne Gore kao materijalno značajnih trećih zemalja, analiziran je i razvoj cikličkih pritisaka u tim zemljama te je utvrđeno da trenutno ne postoji rizik prekomjernoga kreditnog rasta koji bi zahtijevao poduzimanje regulatornih mjera za hrvatske banke izložene tim tržištima.

3.3. Provođenje makrobonitetne politike u drugim zemljama Europskoga gospodarskog prostora

U prvoj polovini 2022. zemlje članice EGP-a pretežno su pooštravale mjere makrobonitetne politike. One su najčešće bile usmjerene na ublažavanje rizika povezanih s tržištem stambenih nekretnina, povećanjem stope protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala ili uvođenjem sektorskoga zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik na izloženosti osigurane stambenim nekretninama.

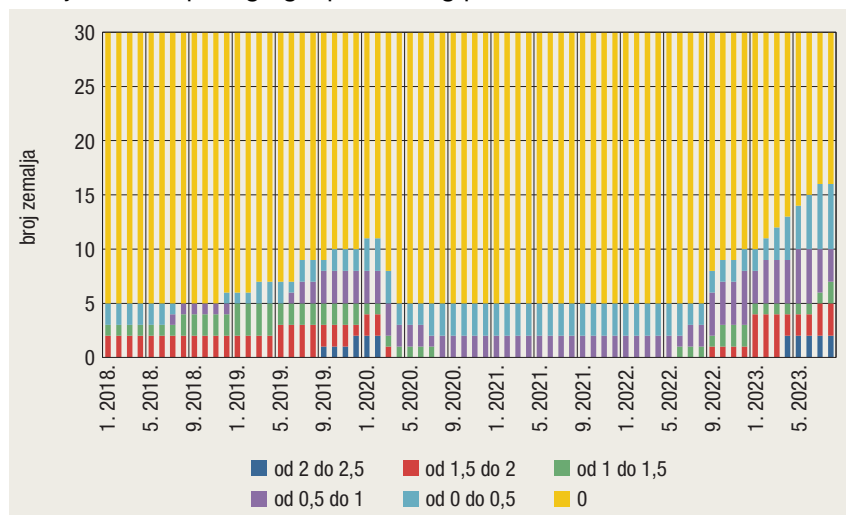
Kao odgovor na nastavak rasta cikličkih sistemskih rizika, više je zemalja EGP-a povišilo stope protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala, bez obzira na to je li riječ o postupnoj izgradnji toga zaštitnog sloja ili postupnom povratku na stope koje su se primjenjivale prije nego što su bile spuštene nakon izbijanja pandemije. Iako stopu protucikličkoga zaštitnog sloja različitu od nule trenutno primjenjuje samo pet zemalja članica ESRB-a (u rasponu od 0,5% do 1,5%), prema sadašnjim bi najavama njihov broj do 1. kolovoza 2023. trebao porasti na šesnaest (Slika 5. i Tablica 1.). Sve se više zemalja tako aktivno koristi navedenim instrumentom, a primjenjuju se i više stope no ranije, čak i u odnosu na razdoblje prije izbijanja pandemije.

⁵ Preporuka ESRB-a od 11. prosinca 2015. o priznavanju i određivanju stopa protucikličkoga zaštitnog sloja za izloženosti prema trećim zemljama (ESRB/2015/1)

Povećanje stope protucikličkoga kapitala s dosadašnje nulte razine prvi su put najavile **Hrvatska** (0,5% od ožujka 2023.), **Nizozemska** (1% od svibnja 2023.) i **Mađarska** (0,5% od 1. srpnja 2023.). Mađarska središnja banka odlučila je aktivirati protuciklički zaštitni sloj s ciljem povećanja otpornosti kreditnih institucija na rast rizika povezanih s precijenjenošću nekretnina i snažnim kreditiranjem i stanovništva i poduzeća, koji nije usporen niti u uvjetima neizvjesnosti zbog rata u Ukrajini. U Nizozemskoj podizanje stope na 1% jest prvi korak prema ciljanoj razini od 2%, koju u novom metodološkom okviru za protuciklički zaštitni sloj ocjenjuju primjerenom za uobičajenu razinu rizika, pri čemu se uvažava neizvjesnost svojstvena mjerenju sistemskih rizika u složenom financijskom ciklusu podložnom naglim i snažnim promjenama. Pritom se dodatni kapitalni sloj uvodi kao reakcija na rast zaduženosti, povećano preuzimanje rizika od strane nebankovnih financijskih posrednika i povijesno visoke cijene poslovnih nekretnina. Istodobno su uvedeni i minimalni propisani ponderi rizika ovisno o LTV omjeru zbog akumulacije rizika povezanih s tržištem stambenih nekretnina. Istu je strategiju primijenila i **Irska**, koja je početkom 2022. revidirala svoj pristup kalibraciji stope protucikličkoga zaštitnog sloja te utvrdila njezinu ciljanu visinu pri uobičajenoj razini rizika od 1,5%, uzimajući u obzir također i činjenicu da je Irska mala i otvorena ekonomija, ranjiva na promjene u međunarodnom okružju i raspoloženje ulagača. Prvi korak prema dostizanju ciljane razine jest najavljeno podizanje stope protucikličkog sloja na 0,5% s primjenom od lipnja 2023. Ciklički rizici u Irskoj u najvećem dijelu proizlaze iz neusklađenosti ponude i potražnje na tržištu stambenih nekretnina zbog koje se očekuje daljnje ubrzavanje rasta njihovih cijena, dok je kreditni rast još umjeren. U **Švedskoj** je stopa protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala u najavi podignuta s 1% na 2% uz početak primjene u lipnju 2023., čime će se dostići ciljane visina ovoga zaštitnog sloja u uvjetima nastavka rasta zaduženosti kućanstava i brzorastućeg duga nefinancijskih poduzeća. Stopu protucikličkoga zaštitnoga sloja podigla je i **Slovačka**, s 1% na 1,5% uz primjenu od kolovoza 2023. U podlozi je takve odluke činjenica da je kompozitni indikator koji se rabi za ocjenu cikličkih rizika u Slovačkoj dosegao gotovo najvišu povijesnu vrijednost pod utjecajem ubrzavanja kreditiranja stanovništva i poduzeća, kao i nastavka snažnog rasta cijena stambenih nekretnina. I **Češka** i **Norveška** dodatno su povisile najavljene stope protucikličkoga zaštitnog sloja, pa će tako one od travnja 2023., nakon više krugova podizanja, u obje zemlje doseći 2,5%. U Češkoj je povećanje stope odgovor na jačanje rizika povezanih s tržištem stambenih nekretnina, ali i na moguće podcjenjivanje rizika od strane banaka. U Norveškoj podizanje stope na 2,5% predstavlja ciljani povratak na razinu prije pandemije, za koju je procijenjeno da bankarskom sektoru omogućuje otpornost na preokrete financijskog ciklusa u uvjetima dugotrajno visoke razine kumuliranih cikličkih rizika. **Francuska** je nakon najave u prosincu u ožujku donijela odluku o

vraćanju stope protucikličkoga zaštitnog sloja na pretkriznu razinu od 0,5% od travnja 2023. Iako referentne stope za Francusku upućuju na potrebu i za većom stopom, u svjetlu neizvjesnosti zbog rata u Ukrajini, u sljedećim se mjesecima očekuje usporavanje financijskog ciklusa i smanjenje kreditnog jaza, pa se stopa od 0,5% smatra primjerenom. Dvije su zemlje (**Island i Estonija**) aktiviranje protucikličkoga zaštitnog sloja najavile još u drugoj polovini 2021.

Slika 5. Stopa protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala u primjeni u zemljama Europskoga gospodarskog prostora do 1. kolovoza 2023.

Napomena: Stope nakon srpnja 2022. odnose se na one čija je primjena već najavljena i stupaju na snagu do 1. kolovoza 2023.

Izvori: ESRB; notifikacije središnjih banaka i mrežne stranice središnjih banaka zaključno s danom 1. srpnja 2022.

Nakon što je krajem 2021. Litva kao prva članica EGP-a najavila uvođenje sektorskoga zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik na izloženosti osigurane stambenim nekretninama, od početka godine na isti su se korak odlučile Belgija, Njemačka i Slovenija. U Belgiji se taj zaštitni sloj primjenjuje uz stopu od 9% od 1. svibnja 2022., u istom opsegu kao prethodno korištena mjera viših pondera rizika prema članku 458. Uredbe o kapitalnim zahtjevima (vidjeti točku 3.2.). Odnosi se na izloženosti na malo osigurane stambenim nekretninama u Belgiji, samo za kreditne institucije koje primjenjuju IRB pristup mjerenju kreditnog rizika. Mjera je usmjerena na ublažavanje dugo prisutnih ranjivosti povezanih s tržištem stambenih nekretnina koje se ogledaju u snažnom rastu stambenih kredita uz moguće podcjenjivanje rizika od strane banaka, visokoj zaduženosti kućanstava i dugotrajnoj precijenjenosti stambenih nekretnina u okruženju intenzivne konkurencije na tržištu stambenih kredita. U Njemačkoj će se zaštitni sloj za strukturni sistemski rizik u visini od 2% od 1. veljače 2023. primjenjivati na sve izloženosti fizičkim i pravnim osobama osigurane stambenim nekretninama u zemlji, pod uvjetom da postojanje takvoga kolaterala smanjuje kapitalne zahtjeve za banke. Mjera predstavlja sastavni dio paketa kojim se nastoje ublažiti ranjivosti povezane s tržištem stambenih nekretnina, a koji uključuje i protuciklički zaštitni sloj kapitala u visini od

0,75% i objavu supervizorskih očekivanja o primjeni razboritih uvjeta kreditiranja pri odobravanju novih kredita (vidjeti Makroprudencijalnu dijagnostiku, br. 16). U **Sloveniji** se od 1. siječnja 2023. počinje primjenjivati sektorski zaštitni sloj za strukturni sistemski rizik u visini od 1% na sve izloženosti na malo fizičkim osobama koje su osigurane stambenim nekretninama, te 0,5% na sve preostale izloženosti na malo fizičkim osobama. Mjera je usmjerena na ublažavanje rizika koji proizlaze iz brzog porasta cijena stambenih nekretnina, koji je doveo do njihove precijenjenosti, praćenog snažnim rastom kredita kućanstvima i povećanjem izloženosti banaka tržištu nekretnina u okruženju još uvijek niskih kamatnih stopa koje ugrožavaju profitabilnost banaka. Istodobno se uvođenjem toga zaštitnog sloja kapitala namjerava nadoknaditi djelomično ublažavanje postojećih mjera usmjerenih na korisnike kredita.

Češka i Slovačka prestale su primjenjivati zaštitni sloj kapitala za strukturni sistemski rizik za sistemski važne kreditne institucije te su ga zamijenile zaštitnim slojem za ostale sistemski važne institucije. Ova je promjena u Češkoj stupila na snagu 1. listopada 2021., a u Slovačkoj 1. siječnja 2022. i posljedica je promjena u regulatornom okviru EU-a. Naime, s početkom primjene CRD V⁶, na rizike povezane sa sistemskom važnosti banaka više nije moguće ciljati zaštitnim slojem za strukturni sistemski rizik, kao što je to u ovim zemljama dosad bio slučaj, već isključivo zaštitnim slojem za (globalne ili ostale) sistemski važne institucije. Te promjene nisu utjecale na ukupnu visinu kapitalnih zahtjeva u Slovačkoj, dok je u Češkoj za četiri od pet OSV kreditnih institucija došlo do blagog smanjenja zahtjeva. **Estonija je deaktivirala zaštitni sloj za strukturni sistemski rizik**, umjesto kojeg će se za ublažavanje rizika kojima je izložena kao mala i otvorena ekonomija podložna snažnom utjecaju globalnih kretanja primjenjivati protuciklički zaštitni sloj kapitala. Ova se odluka zasniva na reviziji okvira za provođenje makrobonitetne politike iz 2021., kada je središnja banka Estonije donijela i odluku o potrebi za održavanjem neutralne stope protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala od 1%.

6 Direktiva 2013/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima, izmjeni Direktive 2002/87/EZ te stavljanju izvan snage direktiva 2006/48/EZ i 2006/49/EZ

Tablica 1. Pregled makrobonitetnih mjera po zemljama članicama Europske unije, na Islandu i u Norveškoj

Zaštitni sloj kapitala i likvidnosti	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	ES	FI	FR	GR	HR	HU	IE	IS	IT	LT	LU	LV	MT	NL	NO	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK		
ZS (ok)	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		
ZS (pck) u primjeni (%)	0	0	0,50	0	1,00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,50	0	0	0	1,50	0	0	0	0	0	1,00	0		
ZS (pck) u najavi (%)			1,50		2,50	0,75	2,00	1,00		0,50			0,50	0,50	0,50	2,00							1,00	2,50		0,50	2,00		1,50			
ZS (gsv)						•		•							•							•								•		
ZS (osv)	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		
ZS (ssr)	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		
Sektorski ZS (ssr)		•				•												•														
Omjeri likvidnosti														•									•									
Limiti za prudencijalne mjere																																
DSTI	•			•	•			•			•			•		•		•		•	•				•						•	
DTI/LTI				•	•		•								•					•											•	
LTI																																
LTV	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	
Amortizacija kredita																																
Dospjeće kredita	•							•			•																					
Ostale mjere																																
Stup 2		•		•																	•											
Ponderi rizika								•					•						•			•										
LGD																																
Testiranje osjetljivosti/otpornosti na stres			•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Ostalo	•						•							•																		

Napomena: Navedene su mjere koje su u skladu s Uredbom (EU) br. 575/2013 o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva (CRR) te Direktivom 2013/36/EU o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima (CRD IV). Popis kratice s objašnjenjima nalazi se na kraju publikacije. Zelenom bojom označene su mjere koje su dodane ili promijenjene u odnosu na prethodnu verziju tablice. Svijetlocrvenom bojom označene su mjere koje su zemlje bile otpustile kao odgovor na krizu izazvanu pandemijom koronavirusa. Isključenje od odgovornosti: informacije dostupne HNB-u

Izvori: ESRB; HNB; notifikacije središnjih banaka i mrežne stranice središnjih banaka zaključno s danom 1. srpnja 2022.

Za detaljnije podatke vidi: https://www.esrb.europa.eu/national_policy/html/index.en.html i <https://www.esrb.europa.eu/home/coronavirus/html/index.en.html>.

Tablica 2. Provedba makrobonitetne politike i pregled makrobonitetnih mjera u Hrvatskoj

Mjera	Primarni cilj	Godina uvođenja	Opis	Temelj za standardne mjere u pravu Unije	Datum aktivacije	Učestalost revizije
Makrobonitetne mjere koje je provodio HNB prije uvođenja CRD-a IV						
Prije uvođenja CRD-a IV HNB se koristio različitim mjerama makroprudencijalne prirode, od kojih su najvažnije navedene i opisane u: a) Galac, T. i Kraft, E. (2011.): http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-5772 b) Vujčić, B. i Dumičić, M. (2016.): https://www.bis.org/pub/bppdf/bispap86l.pdf						
Makrobonitetne mjere predviđene CRD-om IV i CRR-om koje provodi tijelo nadležno za provedbu makrobonitetne politike						
ZS (ok)	Rast kredita i zaduženosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2014.	Rano uvođenje: na razini od 2,5%	CRD, čl. 160. (6.)	1. 1. 2014.	Diskrecijska odluka
		2015.	Mala i srednja investicijska društva izuzeta iz obveze održavanja zaštitnog sloja za očuvanje kapitala	CRD, čl. 129. (2.)	17. 7. 2015.	Diskrecijska odluka
ZS (pck)	Rast kredita i zaduženosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1 i provedbom Preporuke ESRB/2014/1	2015.	Stopa ZS (pck) 0%; u najavi stopa ZS(pck) od 0,5% od 31. 3. 2022.	CRD, čl. 136.	1. 1. 2016.	Tromjesečno
		2015.	Mala i srednja investicijska društva izuzeta iz obveze održavanja protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala	CRD, čl. 130. (2.)	17. 7. 2015.	Diskrecijska odluka
ZS (osv)	Ograničiti sistemski učinak neusklađenih poticaja radi smanjenja moralnog hazarda u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2015.	Krajem studenog 2021. reispitivanjem je utvrđeno sedam OSV-a s odgovarajućim stopama zaštitnog sloja kapitala: 2,0% za OSV: Zagrebačka banka d.d., Zagreb, Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb (efektivno 1,75%), Erste&Steiermärkische Bank d.d., Rijeka, Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb, OTP banka Hrvatska d.d., Split (efektivno 1,5%); 0,5% za OSV: Addiko Bank d.d., Zagreb, Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb.	CRD, čl. 131.	1. 2. 2016.	Jednom godišnje
ZS (ssr)	Rast kredita i zaduženosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2014.	Dvije stope ZS (ssr) (1,5% i 3%) primijenjene su na dvije podgrupe banaka (tržišni udio < 5%, tržišni udio ≥ 5%). Primijenjeno na sve izloženosti.	CRD, čl. 133.	19. 5. 2014.	Jednom godišnje
		2017.	Visina dviju stopa ZS (ssr) (1,5% i 3%) i primjena na sve izloženosti ostaju nepromijenjene. Odlukom (NN, br. 78/2017.) izmijenjen je način utvrđivanja dviju podgrupa na koje se ZS (ssr) primjenjuje. Podgrupe se utvrđuju izračunom pokazatelja prosječnoga trogodišnjeg udjela imovine kreditne institucije ili grupe kreditnih institucija u ukupnoj imovini nacionalnoga financijskog sektora (pokazatelj < 5%, pokazatelj ≥ 5%). Preispitivanjem u 2019. utvrđeno je da visina stopa za dvije podgrupe ostaje nepromijenjena.	CRD, čl. 133.	17. 8. 2017.	Najmanje jednom u dvije godine
		2020.	Odlukom (NN, br. 144/2020.) određena je jedinstvena stopa ZS(ssr) u visini od 1,5 % ukupnog iznosa izloženosti. Budući da se zaštitni sloj za sistemski važne institucije i za strukturni sistemski rizik s primjenom ZIDZOKI-ja počinju zbrajati, više ne postoji potreba da se sistemski rizici koji proizlaze iz veličine pojedinih kreditnih institucija i koncentracije bankarskog sektora pokrivaju višom stopom zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik jer će se ti rizici pokrивati zaštitnim slojem za ostale sistemski važne kreditne institucije.	CRD V, čl. 133.	29. 12. 2020.	Najmanje jednom u dvije godine
Ponderi rizika za izloženosti osigurane hipotekom na stambenim nekretninama	Rast kredita i zaduženosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2014.	Strože definiranje stambenih nekretnina za primjenu povlaštenih pondera rizika (npr. vlasnik ne može imati više od dvije stambene nekretnine, izuzimaju se kuće za odmor, potreba uvođenja kategorije stambenih objekata u kojima stanuju vlasnici ili najmoprimci).	CRR, čl. 124., 125.	1. 1. 2014.	Diskrecijska odluka
Ponderi rizika za izloženosti osigurane hipotekom na poslovnim nekretninama	Smanjenje i sprječavanje pretjerane ročne neusklađenosti i tržišne nelikvidnosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2014.	HNB je izdao preporuku bankama (pravno neobvezujuća mjera) o izbjegavanju uporabe pondera rizika od 50% za izloženosti osigurane poslovnim nekretninama u uvjetima niske tržišne likvidnosti.	CRR, čl. 124., 126.	1. 1. 2014.	Diskrecijska odluka
		2016.	Odluka o višim ponderima rizika za izloženosti osigurane hipotekom na poslovnim nekretninama; ponder rizika 100% (zamjenjuje preporuku HNB-a iz 2014., odnosno efektivno je povećan s 50%)	CRR, čl. 124., 126.	1. 7. 2016.	Diskrecijska odluka
Ostale mjere i aktivnosti politike koje provode tijela nadležna za makrobonitetnu politiku, a koje su važne za tu politiku						
Zaštita i podizanje svijesti potrošača	Podizanje svijesti i kreditne sposobnosti dužnika u skladu s Preporukom ESRB/2011/1	2013.	Odluka o sadržaju i obliku u kojem se potrošaču daju informacije prije ugovaranja pojedine bankovne usluge (kreditne institucije obvezne su obavještavati klijente o promjenama kamatnih stopa i valutnom riziku)		1. 1. 2013.	Diskrecijska odluka
		2013.	Izmjena odluke od 1. siječnja 2013. (kreditne institucije bile su obvezne pružiti i informacije o povijesnim oscilacijama valute u kojoj je nominiran kredit ili valute uz koju je kredit vezan u odnosu na domaću valutu u proteklih 12 i 60 mjeseci)		1. 7. 2013.	Diskrecijska odluka
Informativna lista ponude potrošačima s ciljem zaštite i podizanja svijesti potrošača	Podizanje svijesti dužnika u skladu s Preporukom ESRB/2011/1 i poticanje cjenovne konkurencije u bankovnom sustavu	2017.	Informativna lista ponude kredita potrošačima, dostupna na mrežnim stranicama HNB-a, donosi sustavan i pretraživ pregled podataka o uvjetima pod kojima banke odobravaju kredite. Informativnom su listom standardne informacije dostupne potrošaču proširene informacijama o kamatnim stopama.		14. 9. 2017.	Diskrecijska odluka
Zaštita i podizanje svijesti potrošača	Pitanja financijske stabilnosti povezana s razinom svijesti dužnika o rizicima	2016.	HNB daje čvrste preporuke (javno) dužnicima da pažljivo analiziraju dostupne informacije i dokumentaciju o ponudnim proizvodima i uslugama prije donošenja konačne odluke, kao što je običaj i u slučaju bilo kojega drugog ugovora.		1. 9. 2016.	Diskrecijska odluka
Preporuka za ublažavanje kamatnoga i kamatno induciranoga kreditnog rizika	Ublažavanje kamatnog rizika u sektoru kućanstava i kamatno induciranoga kreditnog rizika u portfeljima banaka i poticanje konkurencije proizvodima u bankovnom sustavu	2017.	HNB donosi Preporuku za ublažavanje kamatnoga i kamatno induciranoga kreditnog rizika pri dugoročnom kreditiranju potrošača kojom se kreditnim institucijama koje pružaju usluge kreditiranja potrošača preporučuje da svoju paletu kreditnih proizvoda prošire kreditima s fiksnom kamatnom stopom, uz minimiziranje popratnih troškova za potrošače.		26. 9. 2017.	Diskrecijska odluka

Mjera	Primarni cilj	Godina uvođenja	Opis	Temelj za standardne mjere u pravu Unije	Datum aktivacije	Učestalost revizije
Dodatni kriteriji za procjenu kreditne sposobnosti potrošača pri odobravanju stambenih potrošačkih kredita	Upravljanje kreditnim rizicima kod stambenih potrošačkih kredita u skladu sa Smjernicom EBA-e o procjeni kreditne sposobnosti (EBA/GL/2015/11) te Smjernicom EBA-e o provođenju postupka naplate dospjelih neplaćenih obveza i zaštita potrošača od prekomjernog zaduživanja (EBA/GL/2015/12)	2017.	HNB donosi Odluku o dodatnim kriterijima za procjenu kreditne sposobnosti potrošača te provođenju postupka naplate dospjelih neplaćenih obveza i dobrovoljne namire čiji su obveznici primjene kreditne institucije koje posluju u RH		1. 1. 2018.	Diskrecijska odluka
Preporuka o postupanju pri odobravanju nestambenih kredita potrošačima	Pitanja financijske stabilnosti zbog kreditnog rizika u portfeljima stambenih kredita banaka i zaštita potrošača od prekomjernog zaduživanja	2019.	HNB donosi Preporuku o postupanju pri odobravanju nestambenih kredita potrošačima kojom se svim kreditnim institucijama koje pružaju usluge kreditiranja potrošača u Republici Hrvatskoj preporučuje da za sve nestambene kredite potrošačima s izvornim rokom dospijeća jednakim ili većim od 60 mjeseci pri utvrđivanju kreditne sposobnosti potrošača uzimaju u obzir minimalne životne troškove koji ne mogu biti manji od iznosa propisanog zakonom kojim se regulira iznos dijela plaće zaštićenog od ovrhe.		28. 2. 2019.	Diskrecijska odluka
Odluka o prikupljanju podataka o uvjetima kreditiranja potrošača	Stvaranje analitičke podloge za praćenje sistemskog i kreditnog rizika i kalibraciju mjera usmjerenih na korisnike kredita te ispunjavanje zahtjeva iz preporuka ESRB-a o zatvaranju praznina u podacima o nekretninama (ESRB/2016/14 i ESRB/2019/3)	2020.	Odlukom se uvodi novi izvještajni sustav, kojim se predviđa mjesečno prikupljanje pojedinačnih podataka o svim novoodobrenim kreditima potrošačima na razini kreditne partije te godišnje prikupljanje podataka o stanjima svih kredita potrošačima na razini kreditne partije. Prikupljeni podaci služit će za analizu i redovito praćenje sistemskog rizika, praćenje kreditnog rizika, kalibraciju makrobonitetnih mjera i po potrebi praćenje postupaka kreditnih institucija kojima su izrečene mjere.		2. 4. 2020.	Diskrecijska odluka
Ostale mjere čiji su efekti od makrobonitetne važnosti						
Izmjene i dopune Zakona o potrošačkom kreditiranju	Pitanja financijske stabilnosti zbog kamatnoga i valutnog rizika	2013.	Za utvrđivanje kamatne stope definirani su fiksni i promjenjivi parametri, čime se ograničuje učinak aprecijacije tečaja na stambene kredite na najviše 20%.		1. 12. 2013.	DISKRECIJSKA ODLUKA
Izmjene i dopune Zakona o potrošačkom kreditiranju	Pitanja financijske stabilnosti zbog kamatnoga i valutnog rizika	2014.	Banke su obvezne obavještavati svoje klijente o tečajnom i kamatnom riziku u pisanom obliku.		1. 1. 2014.	Diskrecijska odluka
Izmjene i dopune Zakona o potrošačkom kreditiranju	Pitanja financijske stabilnosti zbog valutnog rizika	2015.	Zamrzavanje tečaja CHF/HRK na 6,39		1. 1. 2015.	Diskrecijska odluka
Izmjene i dopune Zakona o potrošačkom kreditiranju	Pitanja financijske stabilnosti zbog valutnog rizika	2015.	Konverzija kredita u švicarskim francima		1. 9. 2015.	Diskrecijska odluka
Zakon o stambenom potrošačkom kreditiranju	Pitanja financijske stabilnosti zbog kamatnoga i valutnog rizika	2017.	Za utvrđivanje promjenjive kamatne stope definirana je struktura kamatne stope kroz referentne promjenjive parametre i fiksni dio stope; za stambene potrošačke kredite u stranoj valuti klijentima je dana mogućnost jednokratne konverzije kredita iz valute u kojoj je kredit nominiran ili za koju je vezan u alternativnu valutu bez dodatnih troškova.		20. 10. 2017.	Diskrecijska odluka
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kreditnim institucijama	Ispunjavanje uvjeta za ulazak u blisku suradnju s ESB-om i pravna podloga za uvođenje zakonski obvezujućih mjera usmjerenih na korisnike kredita	2020.	Detaljnije razradene ovlasti HNB-a u donošenju i provedbi makrobonitetnih mjera među kojima se prvi put izričito navode i mjere usmjerene na korisnike kredita. ESB-u je omogućeno izdavati instrukcije HNB-u ako ocijeni da hrvatska makrobonitetna mjera koja se zasniva na harmoniziranoj europskoj regulativi, a usmjerena je prema kreditnim institucijama, nije dovoljno stroga.		15. 4. 2020. (Neke odredbe stupile su na snagu 1. 10., početkom primjene bliške suradnje s ESB-om.)	Diskrecijska odluka
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kreditnim institucijama	Usklađivanje zakonskih odredaba sa CRD-om V	2020.	Uređivanje odredaba o zaštitnim slojevima kapitala; podizanje najviše stope ZS(osv), sektorska primjena ZS(ssr), aditivnost ZS(osv) i ZS(ssr), promjene u sustavu notificiranja; određivanje HNB kao imenovanog tijela koje procjenjuje primjerenost pondera rizika iz članka 125. stavka 2. ili članka 126. stavka 2. Uredbe (EU) br. 575/2013.		29. 12. 2020.	Diskrecijska odluka

Napomena: Popis kratice s objašnjenjima nalazi se na kraju publikacije.

Izvor: HNB

Financijska stabilnost je stanje koje se očituje u nesmetanom i učinkovitom funkcioniranju ukupnoga financijskog sustava u procesima alokacije financijskih resursa, procjene i upravljanja rizicima te izvršavanja plaćanja, kao i u otpornosti financijskog sustava na iznenadne šokove te pridonosenju dugoročno održivome gospodarskom rastu.

Sistemska rizik definira se kao rizik nastupanja događaja koji kroz različite kanale mogu onemogućiti obavljanje financijskih usluga ili rezultirati snažnim porastom njihovih cijena i ugroziti neometano poslovanje većeg dijela financijskog sustava, a stoga negativno djelovati i na realnu gospodarsku aktivnost.

Ranjivost u kontekstu financijske stabilnosti označuje strukturna obilježja, odnosno slabosti domaćega gospodarstva koje ga mogu činiti manje otpornim na moguće šokove i pojačavati negativne posljedice tih šokova. U publikaciji se analiziraju *rizici* povezani s događajima ili kretanjima čija materijalizacija može rezultirati narušavanjem financijske stabilnosti. Primjerice, zbog visokih omjera javnog i inozemnog duga i BDP-a te visokih potreba za njegovim (re)financiranjem, Hrvatska je vrlo ranjiva s obzirom na moguće promjene financijskih uvjeta i izložena je rizicima promjene kamatnih stopa ili tečaja.

Mjere makroprudencijalne politike podrazumijevaju primjenu instrumenata ekonomske politike, a ovisno o specifičnostima rizika i obilježjima njegove materijalizacije mogu biti standardne mjere makroprudencijalne politike. Osim toga, mjere monetarne, mikroprudencijalne, fiskalne i drugih politika mogu se također, ako je to potrebno, upotrebljavati u makroprudencijalne svrhe. Isto tako, s obzirom na to da unatoč određenim pravilnostima evolucija sistemskog rizika i njegove posljedice mogu biti teško predvidive u svim svojim manifestacijama, uspješno očuvanje financijske stabilnosti ne zahtijeva samo međuinstitucionalnu suradnju u području njihove koordinacije, već po potrebi i oblikovanje dodatnih mjera i pristupa.

Popis kratica

- b. b. bazni bodovi
- BDP bruto domaći proizvod
- BiH Bosna i Hercegovina
- br. broj
- CHF švicarski franak
- CRD IV Direktiva 2013/36/EU o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima
- CRR Uredba (EU) br. 575/2013 o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva
- čl. članak
- d.d. dioničko društvo
- DSTI pokrivenost otplata duga prihodima (engl. *debt-service-to-income ratio*)
- EBA Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo
- EBITDA poslovna dobit prije kamata, poreza i amortizacije
- EGP Europski gospodarski prostor
- ESB Europska središnja banka
- ESMA Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala
- ESRB Europski odbor za sistemske rizike
- EU Europska unija
- Fed američka središnja banka (engl. *Federal Reserve System*)
- FOMC Federalni odbor za otvoreno tržište (engl. *Federal Open Market Committee*)
- Hanfa Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga
- HNB Hrvatska narodna banka
- HRK kuna
- IRB interni rejting-sustav
- LGD ponderi rizika i gubitak zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza (engl. *loss-given-default*)
- LTD pokrivenost kredita depozitima (engl. *loan-to-deposit ratio*)
- LTI pokrivenost kredita prihodima (engl. *loan-to-income ratio*)
- LTV pokrivenost kredita vrijednošću kolaterala (engl. *loan-to-value ratio*)
- mlrd. milijarda
- NBB središnja banka Belgije
- NN Narodne novine
- OSV ostale sistemske važne (kreditne institucije)
- SAD Sjedinjene Američke Države
- SIE Srednja i Istočna Europa
- st. stavak
- tr. tromjesečje
- ZS (gsv) zaštitni sloj za globalne sistemske važne institucije (engl. *global systemically important institution buffer*)
- ZS (ok) zaštitni sloj za očuvanje kapitala (engl. *capital conservation buffer*)
- ZS (osv) zaštitni sloj za ostale sistemske važne institucije (engl. *other systemically important institutions buffer*)

ZS (pck) protuciklički zaštitni sloj (engl. *countercyclical capital buffer*)

ZS (ssr) zaštitni sloj za strukturni sistemski rizik (engl. *structural systemic risk buffer*)

Dvoslovne oznake za zemlje

AT	Austrija
BE	Belgija
BG	Bugarska
CY	Cipar
CZ	Češka
DE	Njemačka
DK	Danska
EE	Estonija
ES	Španjolska
FI	Finska
FR	Francuska
GR	Grčka
HR	Hrvatska
HU	Mađarska
IE	Irska
IS	Island
IT	Italija
LT	Litva
LU	Luksemburg
LV	Letonija
MT	Malta
NL	Nizozemska
NO	Norveška
PL	Poljska
PT	Portugal
RO	Rumunjska
SE	Švedska
SI	Slovenija
SK	Slovačka
UK	Ujedinjeno Kraljevstvo

